

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра організації підприємництва та біржової діяльності

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

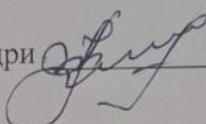
Анатолій ДІБРОВА

“30” травня 2023 р.

“СХВАЛЕНО”

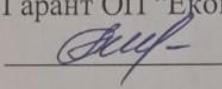
на засіданні кафедри організації підприємництва
та біржової діяльності

Протокол № 15 від “23” травня 2023 р.

Завідувач кафедри Микола ІЛЬЧУК

“РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП “Економіка підприємства”

 Людмила СТЕПАСЮК

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ЦІНА І ЦІНОУТВОРЕННЯ”**

спеціальність

051 “Економіка”

освітня програма

“Економіка підприємства”

факультет

економічний

Розробник:

доцент, к.е.н., доц. Фурса А.В.

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Ціна і ціноутворення

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Галузь знань	05 “Соціальні та поведінкові науки”	
Спеціальність	051 “Економіка”	
Освітня програма	“Економіка підприємства”	
Освітній ступінь	“Бакалавр”	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Курс (рік підготовки)	4 (4-й)	2-й
Семестр	7-й	3-й
Лекційні заняття	30 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	8 год.
Лабораторні заняття	–	–
Самостійна робота	90 год.	134
Індивідуальні завдання	–	–
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	–

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни – формування у майбутнього фахівця теоретичних знань та практичних навиків з питань формування цін на продукцію, зокрема розуміння основних зasad методики розрахунку цін та аналізу ціноутворюючих чинників, знання законодавчо-правових актів у цій сфері, тощо.

Завдання дисципліни полягає в розкритті проблем:

- теоретичні основи ціноутворення;
- законодавчо-правове регулювання ціноутворення;
- організаційно-економічний механізм ціноутворення;
- характеристика методів регулювання формування цін в Україні;
- види цін та їх класифікація;
- ціноутворення і проблеми еквівалентності обміну в АПК;
- удосконалення системи ціноутворення на сільськогосподарську продукцію;
- моніторинг та контроль за цінами.

Набуття компетентностей:
інтегральна компетентність (ІК):

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК 6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

СК 7. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.

СК 8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.

СК 10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК 11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК 14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.

ПРН 4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

ПРН 5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН 6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

ПРН 7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПРН 8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

ПРН 9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

ПРН 10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

ПРН 11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

ПРН 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовоно інтерпретувати отримані результати.

ПРН 13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

ПРН 16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

ПРН 17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціальноекономічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

ПРН 18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

ПРН 19. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.

ПРН 21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПРН 22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

ПРН 23. Показувати і навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.

ПРН 24. Демонструвати і здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, поваги до різноманіття думок, індивідуальних та і міжкультурних і відмінностей людей.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЦІНОУТВОРЕННЯ

Tema 1. Основні теорії ціноутворення

Основні теорії ціноутворення. Розглядаються основні положення витратної (трудової) теорії вартості, маржиналістської (гравічної) вартості)

теорії вартості, теорії попиту і пропозиції, приводиться їх узагальнення і порівняння, встановлюються співвідношення.

Визначення(поняття) ціни. Наводяться визначення (поняття) ціни різних авторів, а також законодавче визначення.

Тема 2. Попит, пропозиція, ринкова рівновага

Попит, обсяг попиту, сутність закону попиту: визначення, математична та графічна інтерпретація. Зміна попиту та зміна обсягу попиту. Нецінові фактори (детермінанти) впливу на зміну попиту. Поняття взаємозамінних товарів (субститутів) та взаємодоповнюючих товарів (комплментів).

Пропозиція, обсяг пропозиції, сутність закону пропозиції: визначення, математична та графічна інтерпретація. Зміна пропозиції та зміна обсягу пропозиції. Нецінові фактори (детермінанти) впливу на зміну пропозиції.

Ринкова рівновага та регулююча функція ціни. Рівноважний обсяг та рівноважна ціна. Ситуації, коли відбуваються порушення рівноважного стану: при запровадженні верхньої межі ціни (надлишок), при запровадженні нижнього рівня ціни (дефіцит). Зміна стану рівноваги під впливом нецінових чинників. Практичне застосування аналізу рівноваги. Державне регулювання ринку та можливі наслідки.

Тема 3. Еластичність попиту і пропозиції

Еластичність попиту. Наводяться поняття еластичності попиту, формули визначення еластичності попиту за ціною та еластичності попиту за доходами, аналіз співвідношення попиту та ціни або доходу при різних значеннях еластичності (рівності 1, більше 1, менше 1, більше 0 – позитивне значення, менше 0 – негативне значення, спрямованості значення до нескінченності тощо), факторів, що впливають на еластичність попиту. Розглядаються парадокс Гіффена, Веблена, закон Енгеля.

Наводиться перелік та характеристика функцій ціни: обліково-вимірювальної (визначення витрат, визначення обсягів капіталовкладень, визначення суми платежів до бюджету, вимірювання обсягу товарообігу, визначення рівня рентабельності та ін.), стимулюючої (стимулювання впровадження у виробництво передових досягнень науки і техніки, стимулювання скорочення витрат, стимулювання підвищення якості, мотивація виробництва конкурентоспроможної продукції, зміна структури попиту і пропозиції), розподільчої (між галузями економіки, регіонами, соціальними групами, регулювання доходів окремих економічних суб'єктів), а також раціонального розміщення виробництва, збалансування попиту і пропозиції.

Тема 4. Види цін та їх класифікація

Класифікаційні фактори в системі цін. Характеризуються класифікаційні фактори системи цін. Наводяться видові групи цін, сформовані за відповідною факторною ознакою: характером економічного обороту (сфери обслуговування), територія поширення, час дії, порядок відшкодування споживачами витрат з доставки, ступінь впливу держави на процес ціноутворення, маркетингова стратегія.

Вільні ціни та їх різновиди Види вільних цін. Склад ціни з врахуванням умов «Франко» (франко-склад продавця, франко-станція відправлення, франко-вагон станція відправлення та ін.) – включення витрат на транспортних, вантажо-розвантажувальних роботах.

Регульовані ціни та їх характеристика. Види регулювання цін на продукцію агропромислового сектору економіки України на сучасному етапі – положення законів України та практики їх реалізації (мінімальні та максимальні ціни на об'єкти цінового регулювання на ринку зерна, і т.п.).

Тема 5. Державне регулювання процесів ціноутворення в Україні

Поняття державного цінового регулювання та його цілі. Основні законодавчо правові акти у сфері контролю (нагляду) за ціноутворенням. Основні цілі державної цінової політики. Сфери застосування цінового регулювання та об'єкти державного регулювання. Інструменти державного цінового регулювання. Державні установи, які мають найбільші повноваження, щодо формування та реалізації державної цінової політики.

Тема 6. Світовий та вітчизняний досвід регулювання цін на аграрну продукцію та продовольство

Вимоги міжнародної спільноти, щодо механізмів регулювання ринку. Основні заходи державної підтримки сільського господарства в Світовій організації торгівлі, згідно «Угоди про сільське господарство». Поділ усіх заходів на три скриньки: «зелену», «жовту» та «блакитну». Цінове регулювання в ЄС. Спільна аграрна політика ЄС. Етапи розвитку Спільної аграрної політики Євросоюзу.

Необхідність та мета регулювання цін на продукцію аграрного сектору економіки.

Види цінового регулювання на сільськогосподарську продукцію та продовольство. Інтервенційні операції на аграрному ринку. Механізм розрахунку мінімальної інтервенційної ціни. Об'єкти цінового регулювання. Заставні операції на аграрному ринку. Функції заставної ціни: кредиту, мінімальної гарантованої ціни в залежності від того, чи забирається (повертається) зерно із застави. Рівень заставних цін на різні види зернових культур: історичний аспект та сучасна методика визначення. Регулювання цін на продовольство.

Цінове регулювання в США. Цільові ціни (гарантовані ціни). Заставні операції Товарно-кредитної корпорації (ТКК), прямі платежі фермерам, заходи з регулювання розмірів сільськогосподарського виробництва.

Змістовий модуль 2. ФОРМУВАННЯ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Тема 7. Склад та структура ціни. Витрати, прибуток та інші елементи ціни

Основні складові ціни та їх структура. Суть витрат виробництва, собівартість виробника, собівартість повна. Прибуток, як складова формування ціни. Податки в ціні: ПДВ, акцизний податок, мито. Посередницька націнка та роздрібна націнка.

Подається схематичне зображення роздрібної ціни одиниці продукції сільськогосподарського походження по технологічному ланцюгу її виробництва: від складових витрат в аграрному виробництві, включаючи реалізацію і транспортування від сільськогосподарського товаровиробника до переробного підприємства, затрати і доходи переробників, торгівельної мережі, податки тощо.

Тема 8. Основні методи ціноутворення

Основні складові ціни та методи ціноутворення. Подається характеристика методів, моделей, етапів формування цін в залежності від стратегії учасника ринку. Висвітлюється трансформація категорій «витрати» та «ціна» в теорії і практиці господарчої діяльності – питання розглядається на конкретних прикладах технологічного ланцюга виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції.

Суть методики ціноутворення. Витратні методи ціноутворення: Методи “витрати +”; Метод беззбитковості та цільового прибутку. Поділ витрат на постійні та змінні. Методи ціноутворення з орієнтацією на попит. Методи ціноутворення з орієнтацією на конкуренцію.

Тема 9. Стратегії ціноутворення

Класифікація стратегій ціноутворення в залежності від цілей ціноутворення підприємства (фірми). Стратегія високих цін або «збирання вершків»; стратегія диференційованих цін; стратегія пільгових цін; стратегія дискримінаційних цін; стратегія єдиних цін; стратегія гнучких, еластичних цін; стратегія престижних цін; стратегія стабільних, незмінних, стандартних цін; стратегія неокруглених цін; стратегія цін масових закупок; стратегія співвідношення рівня цін з якістю товарів; стратегія низьких цін; стратегія цінового лідера; стратегія конкурентних цін; стратегія нестабільних цін.

Тема 10. Ціноутворення і проблеми еквівалентності обміну в АПК

Інфляція та ціноутворення. Наводяться різноманітні визначення інфляції та характеристики особливостей її видів (очікуваної, неочікуваної, збалансованої, незбалансованої, помірної, галопуючої, гіперінфляції, інфляції попиту, інфляції пропозиції, цінової інфляції тощо). Вказуються фактори, що спричиняють інфляцію, а також наслідки.

Диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію та продукцію, спожиту аграрним сектором. Визначення паритету цін, формула розрахунку паритетної ціни, місце індексів цін в системі їх встановлення. Досвід США з визначення даних показників. Причини диспаритету цін в Україні, його динаміка та сучасний стан. Шляхи подолання диспаритету цін та встановлення раціонального співвідношення цін на сільськогосподарську продукцію та промислову продукцію (послуги), спожиту аграрним сектором.

Тема 11. Світові ціни. ІНКОТЕРМС

Розглядаються сутність світових цін. Вимоги до світових цін. Розглядаються групи світових цін та принципи ціноутворення дляожної з груп.

Правила тлумачення торговельних термінів Міжнародною торговою палатою – ІНКОТЕРМС. Умови поставок, як базовий елемент біржового

ціноутворення. Чотири категорії міжнародних термінів ІНКОТЕРМС. Розглядаються такі базисні умови постачання: EXW, FOB, CIF та DDP.

Тема 12. Основи біржового ціноутворення

Розглядаються сутність, цілі і методи біржового котирування цін. Основні біржі, які є орієнтиром при формуванні цін на основні види сільськогосподарської продукції. Котирування цін, як основний елемент ринкового ціноутворення. Трактування біржових графіків, основні цінові тренди та методи прогнозування цінових ситуацій.

Тема 13. Особливості ціноутворення за умов цифровізації

Функціонування електронної комерції в Україні. Переваги та недоліки використання електронного бізнесу. Моделі електронної комерції та особливості ціноутворення в залежності від обраної моделі. Віртуальний магазин (крамниця), віртуальна вітрина. Витрати пов'язані зі створенням Інтернет-магазину: створення вебсайту, доступ в Інтернет, хостинг, реєстрація доменного імені, дизайн сайту і т.д.; витрати на залучення і підтримку споживачів; витрати на рекламу; витрати, пов'язані з вибором платіжної системи; витрати на доставку товару покупцеві, тощо.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи ціноутворення													
Тема 1. Основні теорії ціноутворення	1	11	2	2	-	-	7	8	0,5	0,5	-	-	7
Тема 2. Попит, пропозиція, ринкова рівновага	2	11	2	2	-	-	7	8	0,5	0,5	-	-	7
Тема 3. Еластичність попиту і пропозиції	3	11	2	2	-	-	7	10	1	1	-	-	8
Тема 4. Види цін та їх класифікація	4	12	2	2	-	-	8	10	1	1	-	-	8
Тема 5. Державне регулювання процесів ціноутворення в Україні	5	12	2	2	-	-	8	9	1	1	-	-	7
Тема 6. Світовий та вітчизняний досвід регулювання цін на аграрну продукцію та продовольство	6-7	16	4	4	-	-	8	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 1		73	14	14	-	-	45	53	4	4	-	-	45
Змістовий модуль 2. Формування цінової політики підприємства в інформаційній економіці													
Тема 7. Склад та структура ціни. Витрати, прибуток та інші елементи ціни	8-9	15	4	4	-	-	7	15	1	1	-	-	13

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Тема 8. Основні методи ціноутворення	10	11	2	2	-	-	7	15	1	1	-	-	13
Тема 9. Стратегії ціноутворення	11	11	2	2	-	-	7	15	1	1	-	-	13
Тема 10. Ціноутворення і проблеми еквівалентності обміну в АПК	12	10	2	2	-	-	6	13	-	-	-	-	13
Тема 11. Світові ціни. ІНКОТЕРМС	13	10	2	2	-	-	6	13	0,5	0,5	-	-	12
Тема 12. Основи біржового ціноутворення	14	10	2	2	-	-	6	13	0,5	0,5	-	-	12
Тема 13. Особливості ціноутворення за умов цифровізації	15	10	2	2	-	-	6	13	-	-	-	-	13
Разом за змістовим модулем 2	77	16	16	-	-	45	97	4	4	-	-	-	89
Усього годин	150	30	30	-	-	90	150	8	8	-	-	-	134

4. Теми семінарських занять (не передбачено навчальним планом)

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ринкове ціноутворення: попит, пропозиція, ринкова рівновага	4
2	Еластичність попиту і пропозиції, розрахунок коефіцієнтів еластичності	2
3	Види цін, розрахунок цін-франко	2
4	Державне регулювання цін в Україні та світі	2
5	Світовий та вітчизняний досвід державного регулювання цін на сільськогосподарську продукцію та продовольство	4
6	Формування ціни, її структура: витрати, прибуток, ПДВ, мито	4
7	Основні методи ціноутворення	2
8	Цінові стратегії.	2
9	Ціноутворення і проблеми еквівалентності обміну в АПК	2
10	Світові ціни. Ціноутворення на умовах постачання Incoterms	2
11	Основи біржового ціноутворення	2
12	Особливості ціноутворення за умов цифровізації	2
	Разом	30

6. Теми лабораторних занять (не передбачено навчальним планом)

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
1	Ринкове ціноутворення: попит, пропозиція, ринкова рівновага	14
2	Еластичність попиту і пропозиції, розрахунок коефіцієнтів еластичності	7
3	Види цін, розрахунок цін-франко	8
4	Державне регулювання цін в Україні та світі	8
5	Світовий та вітчизняний досвід державного регулювання цін на сільськогосподарську продукцію та продовольство	8
6	Формування ціни, її структура: витрати, прибуток, ПДВ, мито	7
7	Основні методи ціноутворення	7

1	2	3
8	Цінові стратегії	7
9	Ціноутворення і проблеми еквівалентності обміну в АПК	6
10	Світові ціни. Ціноутворення на умовах постачання Incoterms	6
11	Основи біржового ціноутворення	6
12	Особливості ціноутворення за умов цифровізації	6
	Разом	90

8. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Контрольні питання

1. Дайте визначення ціни за ринковим підходом.
2. Вкажіть класичне визначення ціни.
3. Назвіть основні функції ціни в умовах ринкової економіки.
4. Які завдання виконує обліково-вимірювальна функція ціни?
5. Які завдання виконує стимулююча функція ціни?
6. Які завдання виконує розподільча функція ціни?
7. Сформулюйте основний принцип ціноутворення в умовах ринку.
8. Чому і в умовах ринкової економіки необхідно поєднувати вільне ціноутворення з елементами його державного регулювання?
9. Який графічний вигляд має дія закону попиту-пропозиції?
10. Що означає поняття еластичності попиту за ціною?
11. Назвіть класифікаційні фактори цін.
12. Назвіть основні види цін в залежності від сфер товарного обслуговування.
13. Як диференціюють ціни за територією поширення?
14. Як розділяються ціни за часом дії?
15. Як диференціюються ціни щодо порядку відшкодування покупцем витрат по доставці продукції?
16. На які види ціни поділяються з врахуванням міри впливу держави на процес ціноутворення?
17. Вільні ціни та їх різновиди?
18. Дайте загальну характеристику біржовим цінам.
19. Які ціни називаються регульованими?
20. Назвіть основні складові роздрібної ціни.
21. Охарактеризуйте виробничу собівартість та повну собівартість.
22. Перелічіть основні статті витрат у рослинництві і тваринництві.
23. Чому важливо аналізувати структуру роздрібної ціни?
24. Під впливом яких факторів формується цінова стратегія продавця?
25. Охарактеризуйте основні напрями цінової політики продавців.
26. Проаналізуйте витратну чи ціннісну модель ціноутворення.
27. Для чого розраховують точку беззбитковості?
28. Що розуміють під поняттям «світова ціна»?
29. Які види світових цін вам відомі?
30. Розкажіть про трансфертне ціноутворення?
31. Яким чином світові ціни впливають на ціни внутрішнього ринку?
32. Що означає абревіатура ІНКОТЕРМС?
33. Які головні питання зовнішньоторговельних угод регулює Інкотермс-2010?
34. Які умови поставок ви знаєте?
35. Що означає абревіатура терміну EXW, згідно умов поставок за Інкотермс-2010?
36. Які види інфляції вам відомі?

37. За яких показників інфляція вважається помірною?
38. Які чинники спричиняють інфляцію?
39. Чим спричинено явище диспаритету цін?
40. Яким чином визначають паритет (диспаритет) цін?
41. Формула для розрахунку паритетної ціни.
42. Досвід США у визначенні паритетних цін.
43. Які шляхи подолання диспаритету цін на с.-г. продукцію та промислову продукцію, спожиту сільським господарством?
44. Основні вимоги СОТ, щодо застосування програм державної підтримки?
45. Які найпопулярніші методи регулювання ринку застосовують більшість країн світу?
46. Охарактеризуйте основні положення діючої редакції Закону України “Про ціни та ціноутворення”.
47. В чому полягає суть цінового регулювання відповідно до Закону України “Про державну підтримку сільського господарства України”?
48. Охарактеризуйте особливості ціноутворення на аграрну продукцію за галузевими законами, діючими на сучасному етапі розвитку економіки України.
49. Дайте визначення державної аграрної фінансової інтервенції та вкажіть цілі її застосування.
50. Що таке державна аграрна товарна інтервенція, які цілі її застосування?
51. В яких випадках держава запроваджує товарні або фінансові інтервенції?
52. Охарактеризуйте методику визначення мінімальної та максимальної інтервенційних цін на агропродукцію згідно з Законом України “Про державну підтримку сільського господарства”.
53. Що таке ціновий моніторинг та його значення.
54. На які державні органи в Україні покладені повноваження контролю за цінами?
55. Підстави для застосування санкцій за порушення державної дисципліни цін.
56. Назвіть найбільш розповсюджені порушення у сфері ціноутворення.
57. Що є підставою для штрафних санкцій?
58. Які штрафні санкції передбачаються за порушення державної дисципліни цін?
59. Здійснення Антимонопольним комітетом України контролю за правомірністю призначення цін підприємствами-монополістами.
60. Як класифікуються цінові порушення з огляду антимонопольного законодавства?
61. В якому випадку настає кримінальна відповідальність за порушення встановленого порядку ціноутворення?

Тестові завдання

1. Вставте потрібне слово: Ціна – це грошовий вираз товару.
 - а) цінності
 - б) вартості
 - в) кількості
 - г) обсягу
2. Вставте потрібне слово: В рамках ринкового підходу визначення ціни формулюється таким чином: ціна – це форма виразу цінності благ, що виявляється в процесі йх
 - а) продажу
 - б) купівлі
 - в) обміну
 - г) виробництва
3. Об'єктами цінового регулювання в ринкових умовах не можуть бути:
 - а) витрати сільськогосподарського товаровиробника

- б) рівень торгової націнки
- в) рівень роздрібних цін на соціально значимі товари
- г) рівень закупівельних цін на молоко

4. Державне регулювання закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію в розрізі маркетингових років пов'язано переважно з:

- а) особливостями фінансового планування в країні
- б) вимогами Світової організації торгівлі
- в) сезонністю виробництва
- г) сезонністю споживання

5. Закон попиту передбачає, що:

- а) перевищення пропозиції над попитом викликає зниження ціни;
- б) якщо доходи споживачів зростають, то вони купують більше товарів;
- в) крива попиту має позитивний нахил;
- г) коли ціна товару знижується, то обсяг покупок зростає.

6. Оптово-відпускна ціна це

- а) витрати +торгова надбавка
- б) витрати + прибуток
- в) оптова ціна +ПДВ
- г) оптова ціна (-) мінус ПДВ

7. Роздрібна націнка може включати:

- а) витрати на логістику
- б) зберігання
- в) мерчен岱айзинг
- г) прибуток

д) всі вищеперелічені варіанти

8. Акцизний збір входить до складу:

- а) біржової ціни
- б) закупівельної ціни
- в) роздрібної ціни
- г) рівноважної цін

9. Як називається система відслідковування цін у динаміці?

- а) біржові котирування
- б) моніторинг цін
- в) сезонні спостереження
- г) наукові дослідження

10. Попит – це

- а) потреба у певному товарі
- б) кількість товару, яку хоче і може продати продавець
- в) кількість товару, яку хоче і може придбати покупець
- г) потреба у споживанні товару, згідно науково-обґрунтованих норм

11. Пропозиція – це

- а) потреба у певному товарі
- б) кількість товару, яку хоче і може продати продавець
- в) кількість товару, яку хоче і може придбати покупець
- г) потреба у споживанні товару, згідно науково-обґрунтованих норм

12. Нормативний рівень рентабельності використовується

- а) для розрахунку максимального прибутку
- б) для розрахунку регульованих державої цін
- в) для розрахунку економічного прибутку
- г) для розрахунку бухгалтерського прибутку

13. Ціна франко-станція відправлення передбачає:

- а) витрати по доставці на станцію відправлення
- б) витрати по відвантаженні у вагон на станції відправлення
- в) витрати по доставці до станції призначення
- г) витрати по відвантаженні у вагон на станції призначення

14. Ціна франко-вагон станція відправлення передбачає:

- а) витрати по доставці на станцію відправлення
- б) витрати по відвантаженні у вагон на станції відправлення
- в) витрати по доставці до станції призначення
- г) витрати по відвантаженні у вагон на станції призначення

15. Ефект Веблена проявляється тоді, коли:

а) цей ефект проявляється тоді, коли ціна на товар зростає, а попит на нього зменшується;

б) при зростанні ціни на дорогоцінний, престижний товар попит на нього збільшується. Це протирічить закону попиту;

в) цей ефект проявляється тоді, коли при зменшенні ціни на малоцінний товар, попит на нього зменшується через те що, зростаючі доходи споживачів дозволяють їм купувати якісніші товари. Це протирічить закону попиту;

г) цей ефект проявляється тоді, коли ціна на товар зростає, а пропозиція на нього зменшується;

16. Вказати пропущені слова. Добуток кількості проданих товарів на ціну продажу одиниці товару, це [[1]], яка залежить від явища [[2]]

17. Умови поставок, якими передбачено вартість доставки товару до порту, фрахт судна і страхування, це:

- а) CIF;
- б) CFR;
- в) CPT;
- г) CIP;

18. Чи правильне твердження, що ціни біржових угод формуються на біржі за тим же принципом, що й на фізичному ринку, тобто під впливом попиту й пропозиції учасників біржових торгів:

19. Порядок відшкодування споживачем витрат по доставці товару позначається в назві ціни терміном:

- а) тариф;
- б) ІНКОТЕРМС;
- в) демпінг;
- г) франко;

20. Індекс споживчих цін являється є одним із основних показників:

- а) інфляції;
- б) диспаритету цін;
- в) необхідності здійснення товарних інтервенцій;
- г) необхідності здійснення фінансових інтервенцій;

21. Індекс споживчих цін (ІСЦ) відображає:

- а) рівень інфляції в Україні;
- б) рівень зубожіння населення;
- в) індекс людського розвитку;
- г) можливості здійснення інвестицій у певну країну;

22. Вказати пропущені слова. Добуток кількості проданих товарів на ціну продажу одиниці товару, це [[1]], яка залежить від явища [[2]]

23. Які головні питання зовнішньоторговельних угод регулює "Інкотермс-2020"?

- а) визначення маршруту транспортування і виду транспорту;
- б) визначення способу пакування товару і його маркування;

в) розподіл транспортних витрат, ризиків, визначення місця поставки;
г) визначає контрагента, котрий здійснює очистку від експортних (імпортних) мит;

24. Чи правильне твердження, що ціни біржових угод формуються на біржі за тим же принципом, що й на фізичному ринку, тобто під впливом попиту й пропозиції учасників біржових торгів:

25. Назвіть одну із причин, яка зумовлює необхідність державного регулювання цін на сільськогосподарську продукцію та продовольство:

- а) тому що сільськогосподарська праця дуже важка;
- б) тому що сільське господарство має найвищу рентабельність ;
- в) тому що від с.-г. виробництва залежить продовольча безпека держави;
- г) тому що цього вимагає СОТ (Світова організація торгівлі);

26. Наслідками інфляції є:

- а) зниження номінального рівня доходів населення;
- б) зниження реального рівня доходів населення;
- в) підвищення інвестиційної привабливості країни;
- г) підвищення купівельної спроможності населення;

27. Як називають явище, коли пропозиція перевищує попит:

28. *Метод ціноутворення "середні витрати + прибуток" передбачає:*

- а) отримання максимального прибутку фірмами;
- б) отримання мінімального прибутку, необхідного для виживання фірми;
- в) отримання запланованого прибутку;
- г) відшкодування лише середніх витрат.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально пізнавальної діяльності здобувача вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчати оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – методи розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс методи* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

10. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» затвердженого вченовою радою НУБіП України від 26.04.2023 р. видами контролю знань здобувачів вищої освіти поточний контроль, проміжна та підсумкова атестація.

Поточний контроль з дисципліни здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форма проведення проміжної атестації – тестування.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формі семестрового екзамену.

Здобувачі вищої освіти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзамену визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 26.04.2023 р. № 10).

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів
90-100	Відмінно
74-89	Добре
60-73	Задовільно
0-59	Незадовільно

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни **Rдис** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **Rнр** (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$$

12. Навчально-методичне забезпечення

- Електронний навчальний курс «Ціна і ціноутворення». URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1937>
- Панкратова Л.Л. Методичні вказівки до вивчення дисципліни «Ціна і ціноутворення», для ОС «Бакалавр», напрям підготовки: 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність, Київ : НУБіП України, 2020. 28 с.

13. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. *Панкратова Л.Л.* Курс лекцій з дисципліни «Ціна і ціноутворення», для ОС «Бакалавр», напрям підготовки: 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність. Київ : НУБіП України, 2021. 74 с.

2. *Колесников О.В.* Ціноутворення : навч. пос. Київ. Центр учебової літератури, 2017. 144 с.

3. *Шпичак О.М., Стасіневич С.А., Боднар О.В.* Ціна і ціноутворення на агропродовольчу продукцію : навч. посіб. Київ. ННЦ ІАЕ, 2019. 238 с.

4. *Шкварчук Л.О.* Ціни і ціноутворення : навч. посіб. Київ : Кондор, 2015. 214 с.

Допоміжні

5. *Боднар О. В.* Наукові аспекти моніторингу цін і витрат на продукцію рослинництва. *Управління розвитком.* 2016. № 2 (184). С. 108-115.

6. *Дяченко Ю. А.* Нормативно-правове забезпечення ціноутворення на сільськогосподарську продукцію. *Причорноморські економічні студії.* 2017. № 13 (2). С. 34-38.

7. *Гуда Н. Е.* Економічна суть ціни та ціноутворення в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та держава.* 2019. № 5. С. 106-110.

8. *Кулага Е.* Правові аспекти державного регулювання ціноутворення в Україні. *Підприємництво, господарство і право.* 2021. С. 158-162.

9. *Ільчук М. М., Панкратова Л. Л.* Розвиток торгівлі та проблеми в ланцюгах товаропостачання продовольства в Україні. *Економіка АПК.* № 8. 2020. С. 22-28. URL: <http://www.eapk.org.ua/contents/2020/08/22>

10. *Наторіна А. О.* Ландшафт традиційного ритейлу в умовах цифровізації. *Економічний форум.* 2018. № 3. С. 130-133.

11. *Панкратова Л. Л., Грабіна С. М.* Цінові позиції української пшениці на світовому ринку. *Біоекономіка і аграрний бізнес.* Том 11 (4). 2020. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Bioeconomy/article/view/15242>

12. *Панкратова Л. Л.* Структурні особливості формування цін на молоко в продовольчому ланцюгу. *Економіка і прогнозування.* 2018. № 3. С. 116-123.

13. *Панкратова Л. Л.* Чинники, що формують цінові тренди на пшеницю на світових біржах та спотовому ринку України. *Український соціум.* 2017. № 3 (62). С. 76-86. URL: <https://ukr-socium.org.ua/uk/archive/no-3-62-2017/chinniki-shho-formuyut-cinovi-trendi-na-pshenicju-na-svitovih-birzhah-i-spotovomu-rinku-ukraini/>

14. *Панкратова Л. Л.* Витрати на виробництво молока як чинник його конкурентоспроможності. *Економіка АПК.* 2019. № 8. С. 46-52.

15. *Панкратова Л. Л.* Функціонування та розвиток ринку молока в Ізраїлі. Науково-практичне видання. Київ : ННЦ ІАЕ, 2014. 40 с.

16. *Подлевська О. М.* Принципи ціноутворення в електронній комерції. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування.* 2019. № 1 (65). С. 311-317.

17. *Чичуліна К. В.* Конспект лекцій з дисципліни «Ціни і ціноутворення». 2017.

18. Шпичак О. М. Проблеми ціноутворення в контексті купівельної спроможності населення та інфляційних процесів. *Економіка АПК*. 2016. № 6. С. 59
19. Шпичак О. М. Економіко-організаційні неузгодженості взаємовідносин у продуктових ланцюгах в умовах інфляційно-девальваційних процесів: напрями врегулювання. *Економіка АПК*. 2015. № 6 С. 85-90.
20. Dibrova A., Pankratova L., Cheban I. Simulation of agricultural policy scenarios using the AGMEMOD model. CEUR Workshop Proceedings, 2020, Vol-2732, p. 471-486. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2732/20200471.pdf>
21. Kvasha, S., Pankratova, L., Koval, V., & Tamošiūnienė, R. Illicit Financial Flows in Export Operations with Agricultural Products. *Intellectual Economics*, 2019, 13(2), 195-209. URL: <https://ojs.mruni.eu/ojs/intellectual-economics/article/view/530>
22. Pankratova, L., Paientko, T., Lysenko, Y. Using Trading System Consolidated Models in Stock Exchange Price Forecasting. *Communications in Computer and Information Science*, 2020, 1175 CCIS, C. 364-391. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-394592_17
23. Pankratova L., Paientko T., Lysenko Y. Forecasting Prices on the Stock Exchange Using a Trading System. CEUR Workshop Proceedings, 2019. Vol-2393, p. 332-346. URL: http://ceurws.org/Vol-2393/paper_292.pdf
24. Reznik N., Pankratova L. High-Frequency Trade as a component of Algorithmic Trading: market consequences. CEUR Workshop Proceedings, 2018. Vol-2104, p.73-83. URL: http://ceur-ws.org/Vol-2104/paper_174.pdf

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
2. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>
4. Міністерство аграрної політики і продовольства. URL: www.minagro.gov.ua
5. Газета «Урядовий кур'єр». URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/>
6. Державна служба статистики України. URL: / <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Національний банк України. URL: / [https://bank.gov.ua/](https://bank.gov.ua)
8. Food and Agriculture Organization of the United Nations. URL: <http://www.fao.org/home/en/>
9. Українська біржа. URL: www.ux.ua
10. CME-group. URL: www.cmegroup.com
11. Аграрна біржа. URL: www.agrex.gov.ua
12. УкрАгроКонсалт. URL: <http://www.ukragroconsult.com>